

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 18.03.26

Om leksikonet: https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/om_leksikonet.pdf

Tospråklig utgave

Også kalt parallellspråklig utgave og parallellutgave.

“A book or periodical published in two languages, sometimes because both languages are spoken in the country in which the work is published (for example, English and French in Canada) or because the work was co-published in countries with different national languages. In some bilingual editions, especially of poetic and dramatic works, the text in the original language is printed facing the translation.” (Joan M. Reitz i http://lu.com/odlis/odlis_c.cfm; lesedato 30.08.05)

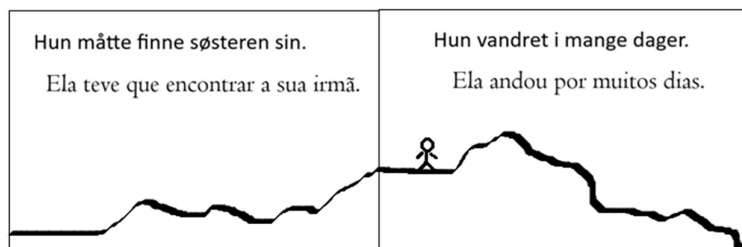
opplått bok

originalteksten, f.eks. på gresk tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst	oversettelsen, f.eks. til norsk, av den greske teksten til venstre tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst
s.16	s.17

originalteksten, f.eks. på gresk tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst	oversettelsen, f.eks. til norsk, av den greske teksten til venstre tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst tekst
s.18	s.19

“They are sometimes referred to as ‘Dual Language Books’ or ‘Side-by-Side Books’ and have 2 different languages on the same page with the second language being a translation (comparison) of the first. Whilst there are no rules around the typographic layout of a bilingual book, they are often seen with one language at the top and one language at the bottom, allowing the reader to compare vocabulary, language style, grammar and alphabetical characters with ease.” (Mark Bassett i <https://unuhi.com/what-is-a-bilingual-book/>; lesedato 10.10.25)

Dette er en skisse av en tospråklig bildebok for barn med tekst på norsk og portugisisk:

“Tospråklige bøker er en samlebetegnelse på bøker på to språk. Det finnes tospråklige bøker hvor de to språkene er adskilt – man leser på ett språk, snur boken og leser på det andre språket. Men i de *parallelspråklige* bøkene er språkene sidestilt. På hvert *oppslag* vil det samme innholdet finnes på begge språk. Man kan altså lese sammen på to språk samtidig, med “samme tekstinnhold” på ett oppslag. Språkene er “likestilt gjennom en hel bok”, sier forsker og formidler Veronica Salinas. [...] Ved å lese og tolke parallelspråklige bøker sammen, kan vi lære oss nye språk, jobbe med flere språk samtidig, og se en flerspråklig verden fra flere perspektiver. [...] Når det kommer til parallelspråklige og tospråklige bøker, kan det se ut som om helheten – leseopplevelsen og den kulturelle verdien – er større enn summen av delene.” (Ida Therese Klungland i <https://barnebokinstittuttet.no/aktuelt/tospraklige-boker-storre-enn-summen-av-delene/>; lesedato 08.05.25)

Noen bøker markerer tospråkligheten allerede i hovedtittelen. Eksempler på dette er den tyske fotokunstneren Candida Höfers bøker *Zwölf/Twelve* (2001) og *A Monograph/Monographie* (2003).

Blant slike bokers funksjoner er “providing readers with knowledge of diverse cultures, injecting respect for other languages, and supporting intercultural learning.” (Vanderschantz, Daly og San 2022) Bevisstheten om språklig variasjon kan øke gjennom å se f.eks. to ulike skriftsystemer i samme bok. Bøkene har blitt oppfattet som “interkulturelle brobyggere” i samfunn som blir stadig mer multi-etniske (Wieland 2023 s. 13).

“[F]ull-text translations place both languages on one page or on opposing pages presenting the whole story in both languages. Sometimes, an illustration separates the two languages or different fonts; or colours are used to highlight the difference between languages. [...] Bilingual books provide learners with opportunities for self-reliance as they are able to understand second language text with less support (Whiteside, 2007). “The presence of two languages offers scaffolding for the learning of children from minority communities; it also offers the possibility to increase the awareness of language of *all* children, including monolingual English speakers” (Edwards, Monaghan & Knight, 2000, p.140).” (Zeina Hojeij m.fl. i <https://iier.org.au/iier29/hojeij.pdf>; lesedato 24.11.25)

“The value of bilingual books for language learners is that the parallel versions of the text may allow readers to understand second language (L2) input that is beyond their current level. [...] Bilingual texts contain two features: the L1 text [vanligvis på leserens morsmål] and the L2 text [på fremmedspråket]. The most common way of presenting bilingual texts is the format of full-text translations (Semingson, Pole, & Tommerdahl, 2015). In full-text translations, the entire content is presented in two languages. Both languages can be put on one page, facing pages, or different pages. [...] As readers should be able to easily understand the L1 version of the text, reading the L1 version first is intuitively logical. This order of reading would then allow better understanding of the vocabulary and content in the subsequent reading of the L2 version. [...] reading the L1 version of the text first provides the reader with correct information that should reduce the potential for errors in comprehension to occur during L2 reading. [...] However, reading the L1 text prior to the L2 text may have the negative effect of reducing the readers’ motivation to carefully attend to the L2 version of the text. That is, when the learners receive all the information about the content from the L1 version of the text, they are less likely to read the text carefully in the foreign language, and as a result, pay less attention to unknown vocabulary in the L2 version. [...] reading the L2 text first might be more effective, because readers may pay greater attention to unfamiliar words in this reading order. Reading the L2 version prior to the L1 version of the text is also supported by the desirable difficulties framework (Bjork, 1994). This framework suggests that introducing more difficulties into the learning process improves long-term retention of the learned features. Desirable difficulties are learning tasks that require a desirable amount of effort to accomplish the objective. Reading the L2 version of the text first may enable deeper processing of the language in the text than reading in the reverse order. This may contribute to greater learning of the vocabulary in the long-term than reading in the L1-L2 order.” (Zhiying Zhang og Stuart Webb i <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1212816.pdf>; lesedato 06.03.26)

“The original text is there, on the page, and translation is no longer an invisible, almost alchemic process (Venuti: 1995), mysteriously transferring the author’s work into another language. [...] two cultural identities are now interacting [...] dual-language books reach across cultural and linguistic boundaries, provide excellent resources for improving reading skills in both monolingual and bilingual children, encourage tolerance and awareness [...] In many dual-language books, in fact, a distinction can be made between a “dominant” and a “secondary” language. This different status usually emerges when the book is destined to a specific linguistic group [...] a language often comes first when the majority of the expected readers are its native speakers” (Chiara Galletti i https://cdn.wildapricot.com/52417/resources/Documents/IASL2009_RFP_GALLETTI.pdf; lesedato 24.11.25).

Johan Turi sin bok *Muittalas Samid Birra: En Bog om Lappernes Liv* (1910) er den “første boka skriven av ein same, omsett til dansk i tospråkleg utgåve av E. Demant, men utgitt i Sverige” (Grepstad 1997 s. 413).

Samiske barnebøker utgis i noen tilfeller “parallelt på flere språk – enten ved at den samme boken gis ut på flere samiske språk samtidig (i tillegg til eventuelt norsk), eller ved at flere språk er likestilt mellom samme permer. I 2021 ble det gitt ut til sammen 52 bøker på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. 11 av disse var flerspråklige. Rita Helmi Toivosdatter Laaksos *Prinssaš ja goavddis Elin Marakatts* (på nordsamisk, *Lilleprinsen og runebomma* på norsk) ble gitt ut parallellspråklig både på nordsamisk/norsk, lulesamisk/norsk og sørsamisk/norsk. *Lilli, Lávre ja saivoálbmot* (på nordsamisk, *Lilli, Lávre och Saivofolket* på svensk) kom også ut parallellspråklig på de tre samiske språkene og svensk. I tillegg til dette var det 5 tospråklige eller parallellspråklige utgivelser på nordsamisk/norsk. Nordsamisk er også det språket det ble gitt ut flest barnebøker på, med 26 totalt.” (Ida Therese Klungland i <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/tospraklige-boker-storre-enn-summen-av-delene/>; lesedato 08.05.25)

“*Nepalese Shaman Oral Texts* [redigert av Gregory G. Maskarinec] is a bilingual (Nepali and English) critical edition of three complete, representative repertoires of shaman texts collected over the past twenty years in Jajarkot District, Western Nepal.” (<http://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674607958>; lesedato 07.02.17)

“I Mexico finnes det 68 urfolkspråk, i tillegg til spansk. Så de er nærmest nødt til å produsere parallellspråklige bøker.” (Ida Therese Klungland i <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/tospraklige-boker-storre-enn-summen-av-delene/>; lesedato 08.05.25)

“Få av pakistanerne som innvandret på 1970-tallet, har gitt ut bøker i Norge. Et unntak er den anerkjente poeten Jamshed Masroor [...] hans første norske diktsamling, *Oseaner av øyeblikk* (1994). Masroor skrev fremdeles på urdu, mens poeten Erling Kittelsen sto for gjendiktning til norsk i den tospråklige utgivelsen.” (Helene Hovden Hareide og Olaf Haagensen i *Morgenbladet* 18.–24. november 2022 s. 43)

Kinesiske He Dong ga i 1994 ut diktsamlingen *Himmel Innsjø* i Norge, hennes nye hjemland siden 1985. Det er en tospråklig samling der de kinesiske diktene er gjendiktet av både He Dong og Erling Kittelsen. Diktene på kinesisk er skrevet med He Dongs kalligrafi.

Rådgiver Hanna Bovim Bugge i foreningen Leser søker bok “forteller at Leser søker bok i samarbeid med Aschehoug har utviklet serien *Parallell* hvor de jobber med å utgi parallellspråklige diktsamlinger. To bøker ble utgitt i 2021: *Lukta av Svart* av Ali Hayder og *Vuggesang for liten kriger* av Selma M. Yonus. Begge

forfatterne er fribyforfattere, forfattere som er forfulgt i hjemlandet på grunn av ytringsfrihetsspørsmål, og har kommet til Norge gjennom fribyordningen. Diktsamlingene er skrevet “for voksne”, men de kan fint formidles til ungdom. “Diktene oppleves aktuelle for ungdom, de har en gjenklang av verden med seg”, sier Bovim Bugge. Hun poengterer også at de skal kunne leses av de som lærer seg norsk. Derfor har de valgt forfattere som skriver poesi på en måte som kan egne seg til dette, som for eksempel ikke bruker altfor komplekse språklige bilder.” (Ida Therese Klungland i <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/tospraklige-boker-storre-enn-summen-av-delene/>; lesedato 08.05.25)

Diktsamlingen *La oss si at jeg er* (2023) av den eritreiske dikteren Haile Bizen ble skrevet i Norge. “Haile Bizen skriver med en ydmyk innlevelse i verden og en lun sanselighet som balanserer det tunge og lette på særegent vis. Bizen er en anerkjent poet fra Eritrea, nå bosatt i Norge. *La oss si at jeg er* er skrevet fram parallelt på tigrinja og norsk. Boka inngår i *Parallell*, Aschehougs flerspråklige poesiserie som utgis i samarbeid med Leser søker bok. Boka er Norges første poesiutgivelse med integrert lydspor. Skann QR-kodene og hør Haile Bizen lese diktene på tigrinja.” (<https://aschehoug.no/la-oss-si-at-jeg-er>; lesedato 16.09.24)

Noen av den irske dikteren William Butler Yeats sine dikt ble oversatt til norsk av Torstein Bugge Høverstad og utgitt i 2020. “Oversetteren har også sjenerøst trykket originalene vis-à-vis oversettelsene sine. Dette gjør at boken fremstår nærmest som et dikterisk laboratorium, hvor leseren får innsikt i utfordringene som følger med, linje for linje, når man forsøker å gjenskape dikt i bunden form.” (Charles Armstrong i *Morgenbladet* 17.–23. september 2021 s. 50)

“*Ryddetid* av Camilla Kuhn, utgitt på Cappelen Damm [...] en bok som allerede var en populær leseløvebok. Sparebankstiftelsen støttet utgivelsen av to parallellspråklige versjoner av boken i 2018, nemlig arabisk/norsk og somali/norsk. Målet var å inkludere flere lesere inn i noe som allerede var populært. Bøkene ble prøvd ut både på barn, og ungdom og voksne som lærte seg norsk. Tilbakemeldingen var at bøkene fungerte godt på målgruppene, men at leseløve-logoen ga bøkene et barnslig uttrykk i formidlingen mot ungdom og voksne, og at det burde stå på forsidene hvilke språk bøkene var på, noe som er tatt hensyn til i de nye utgavene. Nå har bøkene også kommet på ukrainsk/norsk, polsk/norsk og tigrinja/norsk (utgitt i 2021 og 2022) [...] Med støtte fra Sametinget kommer boken på de tre samiske språkene som snakkes i Norge (nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk), parallelt med norsk.” (Ida Therese Klungland i <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/tospraklige-boker-storre-enn-summen-av-delene/>; lesedato 08.05.25) *Ryddetid* har senere også blitt utgitt i tospråklig utgave på norsk og persisk, romani, romanes og kvensk.

“De fleste av bøkene Det flerspråklige bibliotek har gitt ut finnes på arabisk/norsk, kurdisk/norsk, polsk/norsk, persisk/norsk og somali/norsk, og er tilgjengelige i katalogen deres. Ellers i samlingen finnes det et utvalg av parallellspråklige bøker,

for eksempel på vietnamesisk/engelsk eller fransk/engelsk.” (Ida Therese Klungland i <https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/tospraklige-boker-storre-enn-summen-av-delene/>; lesedato 08.05.25)

“The Milet publishing company in Britain provides bilingual books with English and a wide range of languages such as Arabic, Farsi, German, Italian, Korean, and Spanish.” (<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1212816.pdf>; lesedato 06.03.26)

“*Poèmes du soir (Evening Poems, Heredia & Dentan, 2016)* is a collection of 9 poems presented in both French (in Latin script) and Arabic (in Arabic script). [...] The publisher La Port a Jauni, established in 2015, is based in Marseilles where there is a large Arabic-speaking population and it describes itself as specialising in producing French-Arabic bilingual books. The publisher’s website explains that their books are designed “to play with the double meaning of reading in French and in Arabic” (La Port a Jauni, 2017). When you hold this book of poetry in your hands, ready to read from left to right as is usually done with European language books, the cover facing you is all in French using Latin script. And you can read the whole book in this left to right manner. But if you hold the book as you would for an Arabic book, that front cover is all in Arabic using Arabic script, and you can read the book from right to left as well. In the body of the book on each full page spread a poem is presented in two languages back-to-back (almost looking like a butterfly) with French on the right and Arabic on the left. This is an interesting decision. Given that the Latin script reads left to right and Arabic right to left, you may have expected the opposite order of presentation (i.e., French on left and Arabic on right). But when you consider that Latin script is justified to the left and Arabic to the right, the straight line between the two starting places makes the chosen order the perfect choice, and creates the visually pleasing butterfly shape of text.” (<https://ijbib.wordpress.com/2018/02/27/discoveries-poemes-du-soir/>; lesedato 02.03.26)

Det engelske forlaget Mantra Lingua “exists to fulfil the needs of new and changing diasporas seen in multi-lingual classrooms in USA, UK, EU, Australia. Home language status is enhanced in bilingual versions of bestsellers, such as *The Hungry Caterpillar, Brown Bear...* We publish books with high quality illustrations and production standards so that our books sit proudly in any mainstream bookshelf. We cover a wide range of genres and ages, and our family of ‘Story Retellers’ ensure that home languages are child friendly and not mechanically translated. [...] Our dual language e-book library has 450+ e-books with audio in both languages for school and home. We can replace English easily with your language.” (<https://uk.mantralingua.com/content/about-us>; lesedato 08.05.25) Også andre forlag har publisert tospråklige lydversjoner av tospråklige bøker (Wieland 2023 s. 99).

“More bilingual children’s books are published every year in the U.S. and bilingual children’s books offer many possibilities in meeting the needs of our diverse

classrooms. [...] high quality bilingual books should have a bilingual title and bilingual themes throughout the whole of the book (including the table of contents, glossary, and an index in two languages that must have equal prominence) [...] weave relationships among the illustrations, text, and themes, emphasizing words or phrases when needed, and provide additional information; for example, parent notes, a picture dictionary, pronunciation guide, map, related language information, and related culture information [...] A good translation, true to the original text, fluent, accurate and elegant, can bridge two different cultures.” (Qiaoya Huang og Xiaoning Chen i <https://readingmatrix.com/files/12-901pc004.pdf>; lesedato 02.03.26)

“Nancy L. Hadaway og Terrell A. Young (2018, s. 260) beskriver tospråklige bildebøker som bøker som “merge the visual with complete text in two or more languages”. Et viktig kjennetegn er at verbalteksten kommuniserer det samme innholdet, men på to ulike språk, og at teksten på de to språkene gjengis på den samme siden, eller det samme oppslaget i boka (se Domke, 2024, s. 578). Tospråklige bildebøker kan støtte opp under barnas utvikling av metaspråklig bevissthet, fremme lesekompetansen på flere språk, støtte opp under språklig mangfold og utvikle både unges og voksnes flerspråklighet (for en oversikt over relevant forskning, se Domke, 2024; Daly, 2024; Hadaway & Young, 2018). Flerspråklige utgivelser har også en videre samfunnsverdi. Forskningen på urfolksspråk og -litteraturer løfter fram at disse kan bidra til å normalisere bruk av minoritets- og urspråk også i de domenene der språkene vanligvis ikke har blitt brukt, samt peke på utfordringene og mulighetene ved språkplanleggingen (Phaka & Ovid, 2022). Bøkene kan i tillegg revitalisere urspråkene og bidra til at disse integreres i det totale litterære tilbudet som hovedsakelig er majoritetspråklig (Hadaway & Young, 2014). Samtidig advarer forskningen om at flerspråklige bildebøker heller enn å motvirke det også kan bidra til å befeste majoritetspråkernes hegemoni (Boulard, 2022; Daly, 2018). Nicola Daly, som har forsket mye på tospråklige bildebøker fra Aotearoa (New Zealand), påpeker at blant annet bildebøkens design og distribusjon kan kommunisere ulike holdninger til språklig mangfold, og påvirke “the ethnolinguistic vitality of the language communities which they represent” (Daly, 2018, s. 99). Basert på en analyse av skriftens design i 9 prisbelønnede tospråklige bildebøker fra hele verden finner Daly at kolonimaktens språk får ofte en mer dominant plass i bøkene fra land med kolonial fortid, “thereby threatening the status of more marginalized languages” (Daly, 2018, s. 108). Språkene til urbefolkningene og minoritetene får dermed en symbolsk funksjon. Daly konkluderer med at “[i]t is rare to find a book that gives equal status to both languages in all [...] parts of the book” (2018, s. 109).” (Sofija Svendsen i <https://www.scup.com/doi/10.18261/blft.16.1.4>; lesedato 27.01.26)

“On the two-dimensional surface of a picturebook page, there is competition for space and attention, and it is crucial that anyone dealing with these texts, whether they be publishers, designers, readers or teachers, realises that the placement of text for different languages within a dual language picturebook communicates messages

indicating the relative importance of the languages in question.” (Nicola Daly sitert fra Vanderschantz, Daly og San 2022)

Nicola Daly publiserte i 2018 artikkelen “Linguistic Landscapes of Bilingual Picturebooks in the White Ravens Catalogue”. “Research shows the power of bilingual picturebooks in classrooms which draw on the linguistic capital of multilingual children and show that the messages given to children depend on the ways in which the languages are treated. Previous research has shown that the language use within a picturebook may be considered a kind of linguistic landscape which reflects the relative status of languages within a community. In this article, eight dual language picturebooks from the White Ravens Catalogue 2015-17 are analysed in terms of which languages dominate their linguistic landscapes, and this is discussed in relation to the sociolinguistic contexts of the countries in which they are published. Results indicate that the outer and inner pages of the books are usually dominated in order, size and information by a colonial language, while in the body of the book the two languages are treated more evenly [...] the potential for bilingual picturebooks to create a non-partisan linguistic landscape.” (https://www.researchgate.net/publication/329855671_Linguistic_Landscapes_of_Bilingual_Picturebooks_in_the_White_Ravens_Catalogue; lesedato 04.02.26)

Pio Terei, Ngaere Roberts og Deborah Hindes bildebok *10 Goofy Geckos* (2015) “presents the text of the two languages in two separate parts of the picturebook. The English text is found in the front two-thirds of the book and the Māori text is presented in the last third of the book – as if they were two different chapters. The layout in both parts of the picturebook is also differentiated by the style of illustrations beside the text. The English text section depicts a full-colour double-spread illustration, with text at the top or bottom of the page, whereas the Māori text section shows text in various positions on each page, with smaller illustrations. The English section of the book typically holds two lines of text per page (four total lines of text per spread). The Māori section of the book contains fewer total illustrations and more lines of text appear on each page – typically eight lines of text per page (16 total lines of text per spread). This results in privilege given to English in this book, with the text set over 22 pages, while the Māori text is only set over seven pages.” (Vanderschantz, Daly og San 2022)

“Tospråklige bøker gir barn som vokser opp med to språk mulighet til å ha en språkutvikling i begge språkene, og å se struktur og vokabular i de to språkene i sammenheng.” (Kristy Clark Koth; oversatt fra https://www.edition-bilibri.com/wp-content/uploads/sites/3/2019/01/Warum_zweisprachige_Buecher.pdf; lesedato 06.03.26) Bøkene har en positiv signalvirkning for tospråklige barn, som kan oppleve sin tospråklighet som en styrke.

Den franske og tyske tegneserien *Kazh devient bilingue/Kazh wird zweisprachig* (2019) har en katt som protagonist. Den franske teksten er skrevet av Aurélie Guetz og den tyske teksten/oversettelsen av Romin Hartmann. Tegningene er av Guetz.

Katten Kazh tilhører en fransk-tysk familie som bor i Tyskland. Moren i familien er fransk, faren tysk og de to barna vokser opp til å bli tospråklige. I boka står den tyske teksten med trykt skrift, den franske med håndskrift. På slutten av hvert kapittel blir teksten på hvert språk oversatt til det andre språket. Kazh tenker og snakker på fransk, men blander inn tyske ord slik at spesielle tyske fenomener (f.eks. matretter) og kulturelle forskjeller markeres. Katten kan ikke snakke med mennesker, men med andre dyr, blant andre kaninen Louis XIV. I tillegg til tospråklighet blir også læring av et fremmedspråk, toleranse for språklige forståelsesproblemer og metoder for språklæring tematisert (Wieland 2023 s. 82-83).

Det finnes også bokutgivelser med mer enn to språk. Gjennom historien har det blitt utgitt mange såkalte polyglotte bibelutgaver, dvs. bibler med parallelle oversettelser til minst to andre språk enn originalspråket. Det greske ordet “polys” betyr “mye” og det greske “glotta” betyr “språk” eller “tungemål” eller “språk”. Det kan f.eks. være Det gamle testamente med hebraisk grunntekst, og ved siden av oversettelse til latin og engelsk. Et verk med flere enn to språk ble utgitt av den nederlandske trykkeren Christophe Plantin. Hans *Flerspråklig Bibel* omfattet åtte bind og fem språk (Blasselle 1998a s. 79). Plantin hadde grunnlagt et trykkeri i Antwerpen i 1555. De fem språkene var latin, gresk, hebraisk, arameisk og syrisk, og satte høye krav til typografisk nyutvikling. Trykkingen av verket pågikk i fire år. En annen flerspråklig bibel utgitt i 1657, kalt *Londons flerspråklige Bibel*. Den hadde hele ni språk (bl.a. arabisk, etiopisk og persisk), et verk som dessuten inneholdt mange tabeller, kart og fotnoter (Blasselle 1998a s. 81).

I utstillingskataloger og lignende rettet til et internasjonalt publikum, kan det være samme tekst på f.eks. engelsk, fransk og tysk.

Litteraturliste (for hele leksikonet): <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/gallery/litteraturliste.pdf>

Alle artiklene i leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>